

T. C.
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Jeoteknik Hizmetler Ve Yeraltıları Dairesi Başkanlığı

TOROS DAĞLARINDA ULUSLARARASI (SPELEOLOJİ) MAĞARA ARAŞTIRMALARI

Hazırlayan
A. Mes'ut ÇETİNÇELİK
Uzman
Jeolog - Hidrojeolog

T.C.
ENERJİ ve TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
DSİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
JEOTEKNİK HİZMETLER ve YERALTISULARI
DAİRESİ BAŞKANLIĞI

TOROS DAĞLARINDA ULUSLARARASI(SPELEOLOJİ)
MAĞARA ARAŞTIRMALARI

Hazırlayan :

A.Mes'ut ÇETİNÇELİK

Uzman

JEOLOG-HİDROJEOLOG

Ankara 1973

TOROS DAĞLARINDA ULUSLARARASI (SPELEOLOJİ)

MAĞARA ARAŞTIRMALARI

Hazırlayan : A.Mes'ut ÇETİNÇELİK

Uzman

Jeolog- Hidrojeolog
DSİ.GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

G İ R İ Ş :

Bu yazıda 7-27 Ağustos 1972 Tarihleri arasında Toros dağlarında Fransız Uzmanları ve mağaracıları ile işbirliği halinde yapılan mağara araştırmaları, teknik ve bilimsel yönden ana çizgileriyle anlatılmağa çalışılmıştır.

Yurdumuzda mağara araştırmaları Ulusal ve Uluslararası olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır. Gerek ulusal ve gerekse Uluslararası araştırmalar 1964 yılında kurulmuş olan .

" TÜRKİYE MAĞARA ARAŞTIRMA TANITMA ve TURİZM DERNEĞİ "

Tarafından belirli bir program çerçevesi içinde yönetilip yürütülmektedir. Derneğin araştırma çalışmaları, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve bu Bakanlığa bağlı DSİ Genel Müdürlüğü, E.İ.E.İ. Genel Müdürlüğü , M.T.A. Enstitüsü Genel Direktörlüğü, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı , İmar ve İskân Bakanlığı , İller Bankası Genel Müdürlüğü, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Dağcılık Federasyonu Başkanlığı'nın zaman zaman gerek maddi ve gerekse araç ve gereç yardımlarının çok güç şartlarla temin edilmesiyle yürütülmektedir.

Uluslararası araştırmalar içinde Fransa, İspanya, İngiltere , Polonya , Almanya, Çekoslovakya, ve Avustralya gibi ülkelerden her yıl çeşitli uzmanlar heyeti ve araştırmacılar gelmektedir.

Yabancı Uzmanlar yurdumuzda Türk mağaracılarıyla yaptıkları araştırmaları Uluslararası dergilerde yayınlamaktadırlar. Böylece dünya çapında önemli olan Türkiye Mağaraları yurdumuzda tanınmazken Uluslararası littaratürde önemli bir yer tutmaktadır.

Bu yıl Uluslararası araştırmalarda bulunmak üzere 13 kişilik Fransız Uzman ve Mağaracılaran kurulu bir araştırma grubu 6 Ağustos 1972 Tarihinde yurdumuza gelmiştir.

7-27 Ağustos 1972 Tarihleri arasında Toros dağlarında yapılan Uluslararası (Speleoloji) mağara ve Yeraltı nehri araştırmalarını yönetmek üzere Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünden Uzman -Jeolog- Hidrojeolog A.Mes'ut ÇETİNÇELİK (M.T.A.T.D.II. Başkanı) ile jeolog Hüdaî Budanur (T.M.A.T.T.D. Genel Sekreteri), İller Bankası Genel Müdürlüğünden Jeolog Dr. Timuçin AYGEN (T.M.A.T.T.D. Başkanı) ve Yüksek Mühendis Yılmaz ÖZEN görevlendirilmiştir.

Ayrıca Dağcılık Federasyonu Başkanlığından da 3 kişilik bir grup bu araştırmalara katılmıştır.

Çalışmalar daha önceden saptanan bir programa göre sürdürülmüştür. Bu programa göre görülüp incelenen mağaralar ile yapılan çalışmaları şu şekilde sıralayabiliriz.

- I- Arazi çalışması sonucunda araştırma ve soruşturma ile bulunup incelenen mağaralar,(Bu grupta yapılan mağara ihbarları değerlendirilmeye çalışılmıştır.)
- II- Daha önceden yerleri saptanan fakat incelenememiş olup bu kez incelenen mağaralar,
- III-Daha önceden bilinen ve kısmen incelenmiş mağaralar,
- IV- Türkiye Mağara Araştırma Tanıtma ve Turizm Derneği tarafından bulunup Turizme açılarak değerlendirilen mağaralar,
- V- Araştırma çalışmaları esnasında görme fırsatı bulunan mağara ve baraj yeri.

I/1- KAPITAŞ DENİZ MAĞARASI :

Birinci gruptaki mağaralardan ilki Akdeniz kıyısında kaş ile kalkan arasındaki "KAPITAŞ DENİZ MAĞARASI"dır. Bu mağara -Kal-kan Bucığına yaklaşık olarak 7 km. mesafede kaş ilçesine ise 18 Km. mesafede olup bir deniz mağarasıdır. Mağara, kalkan-Kaş yolunda kapıtaş deresi üzerindeki karayolu köprüsünü geçtikten sonra yolun 100 m. kadar sağında karstik kalkerlerde deniz aşındırması sonucu oluşmuş bir mağaradır. Mağaranın girişinde genişlik 4,5-5 m. yükseklik de 2,5-3 m. kadar olup derinliği de 150-200 m. iç yüksekliğide takriben 25-30 m. kadardır. İçersinde 2-3 tanede fok balığı vardır Bunun için mağaraya "Fok Mağarası " veya "Foklu Mağara "da denilmektedir. Giriş ağzı ve çevresindeki karstik kalkerler çok keskin sivri uçlu yüzeyleri ihtiva etmektedirler. Deniz çok fırtınalı dalgalı olduğu günden kauçuk sandalla mağaraya yaklaşmak imkân olamamış ancak yüzerek girilebilmiştir. Turizm yönünden gerek denizden gerekse kara yolundan ulaşım imkânının gayet uygun olması nedeniyle turizm yönünden kolaylıkla değerlendirilebilir. Kapıtaş deresi koyu'nun da gayet güzel bir plaj yeri olması nedeniyle bu mağaranın değerlendirilmesi ayrı bir önem taşımaktadır.

I/2- HIDIRELLEZ MAĞARASI :

Bu Mağara Ak Deniz kıyısında Antalya iline bağlı Kaş ilçe merkezinin güneyindeki Bitez Tepenin kuzeyinde Fayındır Limanı mevkiinde olup deniz kıyısından yaklaşık olarak 200-300 m. kadar uzaklıkta bulunmaktadır. Mağaraya kaş ilçesinden deniz motoru ile 15-20 dakikada gidilebilmektedir.

Hıdırellez mağarası ,Josen yaşındaki karstik kalkerlerin çatlak düzlemleri boyunca oluşmuş gelişmiş bir mağara olup için de serkit ve dikitlerde mevcuttur. Aşağı yukarı deniz seviyesine yakın kısımlarda birkaç yerde su birikintileri mevcut olup bu suların bulunduğu yerde sifon olduğundan sifondan ileri geçmek imkânı olamamıştır. Çatlak düzlemler boyunca gelişmiş boşluklarda ancak yüzü koyun veya sırtüstü sürünmek suretiyle ve güçlkle ilerlenebilmektedir. İlerlemeyi güçleştiren çatlak düzlemlerindeki boşlukların küçüklüğü ve bu boşluklardaki ince kirpi dâkenleri gibi gayet bol miktardaki küçük sarkıtçık ve dikitçiklerdir. Mağara ayrıca mağara hayvanları yönünden de oldukça zengin olup bol miktarda mağara böcekleri ve yarasalar vardır. Ak Deniz kıyısında turistik bir belde olan Kaş'a çok yakın olması nedeniyle mağara çok büyük olmamasına rağmen turizm yönünden değerlendirilebilir.

I/3 GÜVERCİNLİK MAĞARASI :

Antalya -Burdur yolunda Döşemealtı -Kovanlık Köyünün yaklaşık olarak 1,5 km. kadar güneyinde güvercinlik mevkiindedir.

Mağaraya girişte oldukça dik bir iniş vardır.Bu iniş şekilded görüldüğü gibi kademeli olup toplam uzunluğu 85-90 m. kadardır.Bu mağara bir çöküntü mağarası şeklindedir. Dik inişin sonunda iki yerde toplanan su sifon yapmaktadır. Bu sifonlar nedeniyle daha fazla ilerleme imkânı olamamıştır. Mağara ve çevresi muhtemelen kretase yaşındaki kalkerlerden ibaret olup bu kalkerlerde çatlak ve faylar da müşahade edilmektedir. Mağara çok enteresan bir mağara değildir.

I/4- KIRKGÖZ MAĞARASI :

Bu mağara Antalya -Burdur yolunda Kirkgözler kaynaklarını geçtikten sonra Antalya'ya 30 Km. mesafede yolun solunda Tepearası mevkiinde asfalt yola yaklaşık olarak 300 m. mesafededir.

Mağaranın içinde gayet güzel görünümlü sarkıt, dikit ve kolonlar mevcuttur. Giriş ağzı dar olup yaklaşık olarak 90-100 cm. çapındadır. 3-4m. ilerlendikten sonra genişlemektedir. İçerisinde çeşitli salon ve galeriler mevcut olup mağara yönünden ender doğal güzelliklerdendir.

Mağaranın asfalt olan devlet karayoluna yakınlığı nedeniyle turizm yönünden geliştirilerek değerlendirilebilir.

I/5 ILICAPINAR MAĞARASI :

Alanya-Dimçayı üzerinde inşa edilmiş Dim Regülatörü (Çubuk Bendi mevki)'nden sonra Alanya-Ermenek Konya yolunda Değirmenönü köyünden yaklaşık olarak 1,5 km. kadar sonra Ilıcapınar mevkiinde yolun solundaki tahta oluklu çeşmenin karşı tarafında yol seviyesinden yaklaşık olarak 50 m. aşağıda sarp kayalığın dik bir şev yaptığı yerde bulunmaktadır. Mağara ağzına crman ve sarp kayalıklardan oldukça güç bir şekilde geçilerek ulaşılabilmektedir. Bilhassa mağara ağzına 10-15 m. mesafede mutlaka emniyet ipi kullanma zorunluğu vardır. Çünkü mağara ağzının bulunduğu yer vadiden nehir koldundan takriben 250-300 m. yüksekliğinde dik bir yerdir. Mağaranın giriş ağzı 50-60 cm. çapında olup bu ağızdan bir insan güçlükle ve ancak sürünerek içeriye girebilmektedir. Mağara karstik kalkerdeki çatlakların gelişmesiyle oluşmuş olup içersinde yeraltınehri aşındırmasının tipik örneklerini görmek mümkündür.

Mağaranın içinde giriş ağzından itibaren aşağı seviyelere inildiğinde ve nehir kotuna yaklaştıkça küçük su birikintileri balçık halinde çamurlu kısımlar müşahade edilmektedir. Bu kısımlarda oldukça güçlü bir şekilde ilerlenebilmektedir. Mağara ayrıca yer yer küçük büyük sarkıt dikit ve kolonlarda görülmektedir. Mağara içindeki kalkerler beyaz açık ,koyu gri renkli ve laminali olup tabakalanmaya paralel veya onları kesen açık ,kapalı çatlaklarda müşahade edilmektedir.

Ayrıca mağaranın ilk girişindeki salında dağınık şekilde (prehistorik) tarihi devirlerden kalma eski insanların yaşantılarına ait kalıntıların seramik parçaları iskelet kemikleri vs.görülmektedir.

Mağaranın, ulaşım güçlüğü ve fazla ilginç olmaması/nedeniyle turizm yönünden değerlendirilmesi tavsiye olunmaz.

1/6- İNDAĞ MAĞARASI :

Antalya-Burdur yolundan Antalya'ya yaklaşık olarak 26.km. den sonra sağa ayrılan yola dönülerek ,bu yolda karataş ,Camili, Kıl-lik,Tomaçlar köylerini geçtikten sonra Ahırtaş mahallesine varılır. Buraya kadar olan mesafe yol ayrımından itibaren yaklaşık olarak 15km. kadardır. Ahırtaş mahallesine kadar pikap ve arazi vitesli araçlarla gitmek mümkündür.

İndağ veya (Kocain) Mağarası Ahırtaş mahallesinin yaklaşık olarak 3 km. kadar kuzeyinde bulunmaktadır. Mağaraya kadar düzenli bir yol yoktur. Gayet sarp keskin yüzeyli karstik kalkerlerin üzerinden güçlükle yürümek suretiyle mağara ağzına varılabilir. Yürüme şartlarının güçlüğünden 3 km.lik mesafe ancak 1,5 saatte alınabilmektedir.

Mağaranın ağzı 1171 Rakımlı İndağ zirvesinden yaklaşık olarak 600 m. kadar güneyde bulunmaktadır.

İndağ mağarası Doğu-Batı istikametinde uzanmakta olup mağaranın gelişmesi yaklaşık olarak 400 m. derinliği 130 m. kadardır. Mağaranın ilk giriş kısmında çok büyük bir salon vardır. Salonun büyüklüğünü anlatabilmek için şu kadarını söylemek yeter. Mağara istanbuldaki Süleymaniye veya Sultanahmet Camiini minareleriyle birlikte birkaçını içine alabilecek büyüklüktedir. Salının tavan yüksekliği

100 m. den fazladır. Salonun çok fazla büyük ve karanlık olması nedeniyle aydınlatmak için beraberimizde bulunan aydınlatma araçları (lüks,karpit lambası ve pilli lambalar) yetersiz kalmıştır.

Ayrıca girişin sağ tarafında 5-6 m. kadar yükseklikteki küçük bir mağara ağzında içimi gayet güzel ve soğuk bir su kaynağı mevcuttur. Debisi fazla olmayıp önemsizdir.

Mağara içinde büyük salondan diğer kısımlara geçerken çok büyük sarkıt ve dikitler ile çapları takriben 15-16 m. kadar olan büyük kolonlar, mağara incileri (perles des cavernes) ve draperiler görülmektedir. Mağarada ayrıca insan iskelet parçaları yapı kalıntıları v.s.de mevcuttur. Bunun için mağaranın Prehistorik yönden de ayrı bir değeri olup bu bakımdan da incelenmeğe değer. Yukarıdada belirtildiği gibi mağaranın çok büyük oluşu ve mevcut araçlarla yeteri kadar aydınlatılmadığı için rahat ve iyi bir inceleme yapma imkânı olamamıştır. Yine aynı nedenle resim çekmede kullanılan Flaş'larda yetersiz olmuş ve içerde 40-50 poz resim çekilmesine rağmen maalesef yakın mesafeler dışında sonuç verimli olmamıştır.

Mağara ağzına kadar iyi bir yol yapılabilirdiği takdirde ender doğa harikalarından olan bu mağara turizm yönünden değerlendirilebilir.Böylece İndağ veya kocain Mağarası adı verilen bu büyük mağara Dünyanın önemli büyük turistik mağaralarından biri niteliğini kazancaktır.

Ulaşım yönünden Antalya'ya kadar Antalya-Burdur devlet karayoluna (Mağara ağzına kadar olan yol dahil) 18 km. yol ayrımından Antalya'ya olan uzaklağıda yaklaşık olarak 26 km. olmak üzere toplam 44 Km. kadardır.

II/ 1 - ARDIÇPINAR (ORMANA) MAĞARASI :

Ardıçpınar (Ormana Köyü) Aydınkent (İbradının) yaklaşık olarak 2 km. Güney batısında Ürünü köyünün 4,5 km. kadar kuzey batısında bulunmaktadır.

Ardıçpınar' ın Bostanlı Sünü mevkiindeki bu mağara köyün doğusunda Ormana'da Mustafa Özkeskin ve Hüseyin Ağaoğlu bahçelerinin kesiştiği yerde bulunmaktadır. Mağara'dan içeriye girerken girişağızı geniş olmakla beraber 3-4 m. sonra daralmakta bazı kesimlerde bir insan güçlükle geçebilmektedir. Dar bir koridor ,şeklinde olan mağaranın yüksekliğide bazı yerlerde de bir insan boyunu aşmakta bazı yerlerde de ancak sürünerek zorlukla ilerlenebilmektedir. Dik bir eğimli dar bir koridor şeklinde aşağıya doğru inen mağara içersinde tipik bir yeraltı nehri aşındırmasını görmek mümkündür. Deri Derinlik yaklaşık olarak 40 +50 m. kadar olup içersinde birisi 1X2 m, diğeri 2,5X3,5 m. eb'adında olmak üzere iki tane göl bulunmaktadır. Bu göllerin bulunduğu yerlerde sifonlar mevcut olduğundan buradan sonra ilerlemek imkânı yoktur. Mağaranın içersinde zeminin yer yer çamurlu ve oldukça kaygan olması nedeniyle güçlükle ilerlenebilmektedir. Genel olarak turizm yönünden hiçte enterasan bir mağara olmayıp aşağı yukarı bir düden ve yeraltı deresi şeklinde gelişmektedir. Turizm yönünden değerlendirilecek nitelikte değildir.

II/2 - YALAN DÜNYA MAĞARASI :

Anamur -Silifke yolunda Aydıncık'tan sonra Gülnar yol ayrımından itibaren 13 km. mesafede Sele mahallesinin yaklaşık olarak 1 km. kadar kuzey-batısında yalandünya tepesi mevkiinde bulunmaktadır. Mağara karstik kalkerlerde açılmış olup iki giriş ağızı vardır. Giriş ağızları arasındaki mesafe yaklaşık olarak 100 m. kadardır. Giriş ağızlarından birisi kubbe şeklindeki bir örtünün üzerinde 8X6 m. ebadında büyükçe pencere gibi bir açıklık olup içeriye 17 m.lik iniş ancak özel merdivenlerle yapılabilir.

İniş doğrudan doğruya ,kalınlığı 30 m. kadar olan ebuli üzerine olmak tadır. Ebulinin eğimi yaklaşık olarak 40° kadardır, buradaki büyük salon 92 m. uzunluğunda 67 m. genişliğindedir. 10 m. kadar yükseldikten sonra küçük bir salına girilmektedir. Bu salon 30 m. derinliğindeki kuyunun dibine kadar ulaşmaktadır. Bu kuyunun yaklaşık olarak 20 m. kadar yan tarafında 40 m. derinlikte ikinci bir kuyu bulunmaktadır. Mağaranın içersinde şahane görünümlü sarkıt,dikit ve kolonlar vardır. Bazı çukurluklarda (yukarıdan) mağaranın tavanından damlayan sularla oluşmuş bol miktarda (perles des cavernes) mağara incileri de görülmekte olup görünümleri fevkâlade güzeldir.

Mağaranın bilhassa giriş kısmındaki büyük salonda dağınık bir şekilde seramik parçalarıda müşahade edilmektedir. Bunlardan da mağaranın bu kesimlerinde eski çağlarda insanların yaşamış olduğu anlaşılmaktadır.

Bu mağara içersindeki son derece güzel sarkıt,dikit,kolon, draperi ve tipik mağara incileri (perles descavernes)nden dolayı doğal güzellik yönünden ender görülen mağaralardandır.Mağaranın gerek içgerekse dış turizm yönünden mutlaka değerlendirilmesi gerekir. Ulaşım bakımından yol durumu iyi olup yalnız Sele Mahallesinden mağara ağzına kadar olan yolun takriben 600 m.lik bir kısmının yapılması gerekecektir. Anamur-Aydıncık 52 km. Aydıncık-Sele mahallesi 13 km. Sele Mahallesi -Mağara ağzı 660 m. Anamur -Yalan Dünya mağarası arası toplam yaklaşık olarak 65,6 Km.dir.

III-1 ÜRÜNLÜ ALTINBEŞİK DÜDENSUYU MAĞARASI :

Ürünlü köyünün yaklaşık olarak 2 km.kadar güney doğusundadır. Bu mağara ilk kez 1966-1967 yıllarında Jeolog Dr.Temuçin Aygen'in başkanlığında, Türk İngiliz ve Fransız mağaralarından müteşekkil heyetler tarafından incelenmiştir.

yoldan mağara ağzına kadar olan kısımda kısmen bahçe aralarından veya kenarlarından geçilmektedir. Güzergâh boyunca yer yer karstik kalkerleri ve büyük kalker bloklarını aşarak geçmek zorunluğu vardır. Bunun için yoldan mağara ağzına kadar malzemelerin sırtta taşınması oldukça güç olmaktadır.

Mağaraya girişte ilk etap olarak 25 m.lik dik bir ağızdan portatif özel mağara merdivenleri ile inmek gereklidir.

Mağara içinde bilhassa ilkbaharda (Mayıs,Haziran aylarında,)akış halinde bir hayli su bulunmaktadır. Ağustos ayında ise su oldukça azalmış olup küçük göller halinde görülmektedir. Karstik çatlak ve boşlukların gelişmesiyle meydana gelen mağarada kalker yüzeyler aşınma ve erime nedeniyle mütecellit çok keskin ve sivri uçlar şeklinde görülmektedir. Bu nedenle mağara içinde yürümek veya kavuuk botla ilerlemek oldukça güç ve ve bazı kesimlerde ise tehlikeli ve imkânsızdır. Mayıs 1972 de mağaraya yapılan girişte iki adet tamamen yerli kavuuk bot sivri keskin uçlara çarparak patlamıştır. Bu yüzden üç bottaki araştırmacılarđan yalnız jeolog Dr.Temuçin Aygen ile jeolog Hüdaî Budanur kavuuk bot ile mağaranın sonuna kadar gidebilmişlerdir.

Mağarada 25 m.lik dik inişten sonra 30 m. kadar yürünmekte sonra 6-10 m. lik bir bölümde tavan yükseldiği alçak olduğundan sığısu içinde sürünerek geçilmektedir. Sonra 15 m. kadar dar bir kısımda geçildikten sonra 4-5 m.lik dik bir kısım için tekrar portatif mağara merdiveninin kullanılması gerekmekte ve ilkbaharda(Nisan,Mayıs aylarında) doğrudan doğruya suya,yazın (Ağustos) ayında ise kuru zemine inilmektedir. Bunun için sulu zamanda önce kavuuk bot suya bırakılmakta ve sonra sanatale iniş yapılmaktadır. B u kısımda iniş yerinin gayri muntazam ve dar oluşu nedeniyle iniş ve çıkışta oldukça tecrübeli olmak gerekmektedir. Mağara, bir süre ilerlendikten sonra iki kola ayrılmaktadır. Sol tarafa giden kol takriben 50 m. sonra oda büyüklüğünde bir göl ve sifonla son bulmaktadır. Sağ tarafa giden kolda ise yer yer bod kullanmak suretiyle250-300 m. kadar ilerlendikten sonra yine bir sifon ve göl daha fazla ilerleme imkânı vermemektedir.

Şuyn az olduğu mevsimde dahi bu sifonları aşmak mümkün olmamıştır. Fakat özel teçhizatlı bu sifonlar geçildiği takdirde mağarada çok daha fazla ilerlemek mümkün olabilir. İki kol halinde devam eden mağara, eni takriben 10-15 m. ve yüksekliği 20-30 m. kadar olan koridorlar halindedir.

Mağara genel olarak güzel görünömlü olup en güzel karakteristikiği sağ kol üzerinde ,ortada uzaktan aynı denizatına benzeyen bir kalker şekli mevcut oluşudur. Turizm yönünden değerlendirilebilir.

IV- TÜRKİYE MAĞARA ARAŞTIRMA TANITMA VE TURİZM DERNEĞİ
TARAFINDAN BULUNUP TURİZM'E AÇILARAK DEĞERLENDİRİLEN MAĞA-
RALAR :

IV/ 1-İNSUYU MAĞARASI :

Bu mağara Burdur ilinin yaklaşık olarak 13 km. kadar Güney -doğusundadır.Mağara'nın giriş ağzı Burdur-Antalya asfalt devlet kara yoluna 900 m.lik çok iyi evsftaki stabilize bir ulaşım yolu ile bağlıdır. Bunun için mağaraya her mevsimde otomobil ile kolaylıkla gidilebilmektedir.

İnsuyu -Mağarasının ilk bilimsel incelenmesi jeolog Dr.Temuçin Aygen tarafından yapılmış olup eski Burdur Valilerinden Sayın Vefik Atapçıgil'in çok yakın ilgisi ve Türkiye Mağara Araştırma Tanıtma ve Turizm Derneğinin üstün gayret ve çalışmalarıyle restore edilerek Turizm'i açılmıştır. Restore edilme çalışmaları önce T.M.A.T.D.nin kontrolü altında başlamış ve yürütölmüş bu yürütme işinde T.M.A.T.T.D.üyelerinden DSİ Antalya Bölgesi Yeraltısuları Şefi jeolog Nihat Coşkun'un da katkısı olmuştur. Sonradan mahalli Turizm derneği neği işi eline almıştır. Fakat maalesef iş istenilen şekilde yürütölmendiğinden sonuç olarak iyi bir restorasyon olmamıştır.(Gerek ışıklandırma gerekse içerden çıkan malzemelerin gelişi güzel duvar gibi yığılmaları bakımından görünüm hiçde güzel değildir.)

Mağaradan çıkan küçük yeraltıderesinin suyu Ca Co_3 bakımından oldukça zengin olduğu gibi aynı zamanda madensuyuda ihtiva etmektedir. Bu dereciğin madensuyu ihtiva etmesi ~~mağara~~ mağara içindeki faydan çıkan maden suyu kaynaklarının diğer sulara karışmasından ileri gelmektedir. Yeraltıderesinin verimi 50-300 lit/sn arasında değişmektedir. İnsuyu mağarasından çıkan yeraltıdereciğinin suyu bir kanalla Gökpınar ve Çine deresinden gelen sulara karıştıktan sonra tamamı, Burdur şehri hidroelektrik santrali suyunu temin ederler. İnsuyu mağara içinde birisi 75x40 m. büyüklüğünde olmak üzere küçük büyük göller vardır. Mağaranın içindeki birinci ve ikinci göller arasındaki kısımda çok güzel görünümlü sarkıtlar ,dikitler ve kolonlar gözlenmektedir.

İnsuyu mağarasının bulunduğu kalker yamaçtan mağara önündeki Çine ovası alüvyonlarına önemli miktarda su geçtiği yapılan araştırmalar sonunda öğrenilmiştir.

İnsuyu Mağarası,Burdur-Antalya asfalt yoluna yakınlığı ve içindeki madensuyunun şeker hastalığına iyi gelmesi nedeniyle her mevsimde her gün yüzlerce ziyaretçi tarafından gezilip görülmektedir.

IV/2- NARLIKUYU MAĞARASI :

Cennet Mağarasının 300 m. kadar batısında olup giriş ağzı denizden 160 m. yükseklikte bulunmaktadır. 1965 yılında mağaranın giriş ağzı, tabii durumunda çok dar olduğundan içeriye sürüzerek ve çok zor bir şekilde girilebiliyordu.

20 m. kadar yer yer dikey kısımları ihtiva eden dar bir girişten sonra mağara doğu-batı istikametinde devam eden geniş salonları ihtiva etmektedir. Bu salonlarda çok miktarda ve güzel sarkıt, dikit ve kolonlarla draperi (dalgalı kumaş) şeklinde depolar görülmektedir.

Türkiye Mağara Araştırma Tanıtma ve Turizm Derneği (T.M.A.T.T.D) Turizm ve Tanıtma Bakanlığından sağlandığı maddî yardım ile 18 m. derinlikteki silindir şeklinde bir kuyu gibi olan mağara girişine bir döner merdiven yerleştirmiş, içine beton yollar ve merdivenler yaptırmıştır.

Mağara dışında ayrıca otopark, bekçi kulübe^{ma}leri, jenatör binası yapılmışsa da henüz ~~ışıklandır~~ yoktur. Mağarayı gezip gürmeye gelenleri mahalli rehberler ellerindeki lüks lâmbaları ile ücret karşılığında aydınlatarak gezdirmektedirler.

Narlıkuyu Mağarası adı Uluslararası Litteratur'ede aynen geçmişken Mahalli Turizm Derneği tarafından hiçbir gereği yokken adı değiştirilmiştir. Mağara'ya Dilek Mağarası, Astım Mağarası gibi çeşitli adlar vermişlerdir. Mağara'ya giriş ücretli olduğu için mahalli Turizm Derneğine iyi bir gelir sağlamaktadır.

V/1- DUMANLIYERALTI NEHRİ ÇIKIŞI-MAĞARALARI ve
(HOMA) OYMAPINAR BARAJI YERİ :

Dumanlı Yeraltınehri, Dumanlı Mağaralarından çıkarak Manavgat çayına karışmaktadır. (Debisi $Q=25-100 \text{ m}^3 / \text{sn}$ arasında değişmektedir. Dumanlı Yeraltınehri çıkış ve mağaralarının bilimsel incelenmesi 1966 yılında jeolog Dr.Temuçin Aygen'in başkanlığında, Türk, Fransız, İngiliz ele

Uzmanları ve mağaraları tarafından yapılmıştır.

Dumanlı Yeraltı nehrinin çıktığı mağara,Manavgat çayının sol sahilinde ve oldukça sarp bir boğaz içersinde bulunmaktadır. Çok sarp dik yamaçta ,biri nehirden 65 m. diğeri 120 m. yükseklikte 2 delik bulunmuş bunlara Dumanlı I ve Dumanlı II Mağaraları adı verilmiştir, Dumanlı Mağaralar içinde kalkerler dikey ve sivri çıkıntılar halinde olduğundan suyun bu kalkerleri hep sifonlarla geçmekte olduğu müşahade edilmiştir. Dr.Temuçin Aygen tarafından Dumanlı Yeraltı Nehri çıkışı dünyanın en büyük karstik kaynaklarından, aynı zamanda memleketimizin de en önemli doğal güzelliklerinden biri olarak nitelendirilmektedir.

Oymapınar Barajı yapıldığında bu kaynaklar baraj gölü içerisinde kalacaktır.

Dumanlı Yeraltı nehrinin suyunun, Toros Silsileleri arasında mevcut dolin ,polye gibi küçük kapalı havzaların düdenler vasıtasıyla başalan sularından beslendiği söylemmekte ise de bu kesin olmayıp Suğla gölünden de beslenebileceği ihtimal dahilindedir. Kesin sonuçların alınabilmesi için detaylı etüdlerin yapılması gereklidir.

(Homa) Oymapınar Barajı Yeri , Manavgat çayı üzerinde Paleozoik yaşındaki kalkerlerden ibaret dar boğazın girişinde bulunmaktadır.

Bu baraj yerindeki çalışmalar E.İ.E.İdaresi tarafından 1963 yılında başlamıştır.

Gerek baraj aks yerinde gerekse rezervuarda karstik kalkerler bulunmaktadır. Bölgenin tektoniği de oldukça karışıktır. Baraj yerinde halen jeoloji etüdüleri ,sondaj ve galeri çalışmaları devam etmekte olup bu çalışmalar aralıksız DSİ ve E.İ.E.İ tarafından birlikte yürütülmektedir.

V/7- ELMALI-KARAGÖL DÜDEN MAĞARASI :

Araştırma gezisinde Elmalı-Karagöl Düdeni de yol güzergâhımızda bulunması nedeniyle görülebilmektedir.

Elmalı ilçesi Batı Toros dağlarında Kuzeyde Elmalı Dağı ile sınırlıdır. İlçenin güneyinde Karagöl ve Avyan gölleri bulunmaktadır. Bu yollar kapalı havzalarda oluştuklarından suları ancak düdenler vasıtasıyla boşalabilmektedir.

Karagöl 'ün fazla sularını Karagöl düden mağarası Avlan gölünün suyunu da Yaka Çiftliği düdenleri çekmektedir.

Karagöl Düdeni Mağarası, Elmalı İlçesinin 5 km. kadar güneyinde ,Elmalı-Finike yolunun kenarında bulunmaktadır. Düdenin tıkanmasını önlemek ve içini zaman zaman temizlemek ve aynı zamanda giden suyun debisini ayarlamak için mağaranın ağzında bir regülâtör inşa edilmiştir. Suyun mağara içine girdikten sonra inşası geçemeyecek kadar dar ve dikey olan çatlaklar içinde kaybolduğu müşahade edilmiştir. Bu suları Finike vadisinde Aykırca, Başgöz ve daha güneyde deniz kıyısına yakın yerlerdeki karstik kaynaklardan çıkması muhtemeldir.

Karagöl Düden Mağarasının bilimsel incelenmesi ilk kez 1958 yılında jeolog Dr.Temuçin Aygen tarafından yapılmıştır.

Bu gezide Mağaraya önemli miktarda su girişi olduğundan görmek imkânı olamamıştır. Yalnız mağara ağzından bakıp resim çekmekle yetinilmiştir.

S O N U Ç :

Toros Dağlarında yapılan jeolojik araştırmalarda şu sonuçlara varılmıştır.

A/1- Gerek Bölgede yapılan çalışma gerekse çeşitli kimse-lerin yaptıkları 30 a yakın mağara ihbarı değerlendirilmeye çalıştırılmıştır.

Bunlardan altı tanesine girilerek inceleme yapılabilmiş, bir kaç tanesi ihbarı yapan kimselerle birlikte yapılan uzun araştırmalara rağmen yerleri maalesef bulunamamıştır. I.Gurupka inceleme bu mağaralardan I/1,2,3, 4,5 Turizm yönünden değerlendirilebilir.nitelikte mağaralar olarak mütalaa edilmiştir.

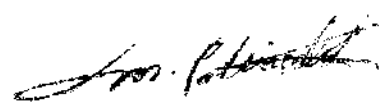
II- Yerleri daha önceden saptanıp ve bu kez incelenen mağaralardan II/2 Turizm yönünden mutlaka değerlendirilmesi gereken mağaralardandır.

III- Daha önceden bilinip kısmen incelenmiş olan mağaralardan III/ 1,2, nin Turizm yönünden değerlendirilmeleri tavsiye olunur.

(B)/-(A) Bölümünde mağaralar yalnız Turizm yönünden değerlendirilmeye çalışılmıştır. Karst hidrolojisi yönünden iyi bir değerlendirme yapılabilmesi için etüdlerin bu yönden mutlaka derinleştirilerek geliştirilmesi gereklidir. Bunun için teknik,bilimsel ve turizm yönünden bütün bu çalışmaların bir program dahilinde planlı ve sistemli bir şekilde yürütülmesinin temini sağlanmalıdır. Buda ancak Türkiye Mağara Araştırma Tanıtma ve Turizm Derneğinin çalışmalarının resmi kuruluşlarca desteklenmesi suretiyle gerçekleşebilecektir.

Böylece yurdumuzda çok önemli doğal kaynaklardan yurt ölçüsünde büyük faydalar sağlanacağı gibi doğal yönden güzel mağaraların Turizm'e açılmasıyla iç ve dış Turizm yönünden yurda çok önemli miktarda gelir sağlanmış olacaktır.

Ankara, 20.Ocak 1973

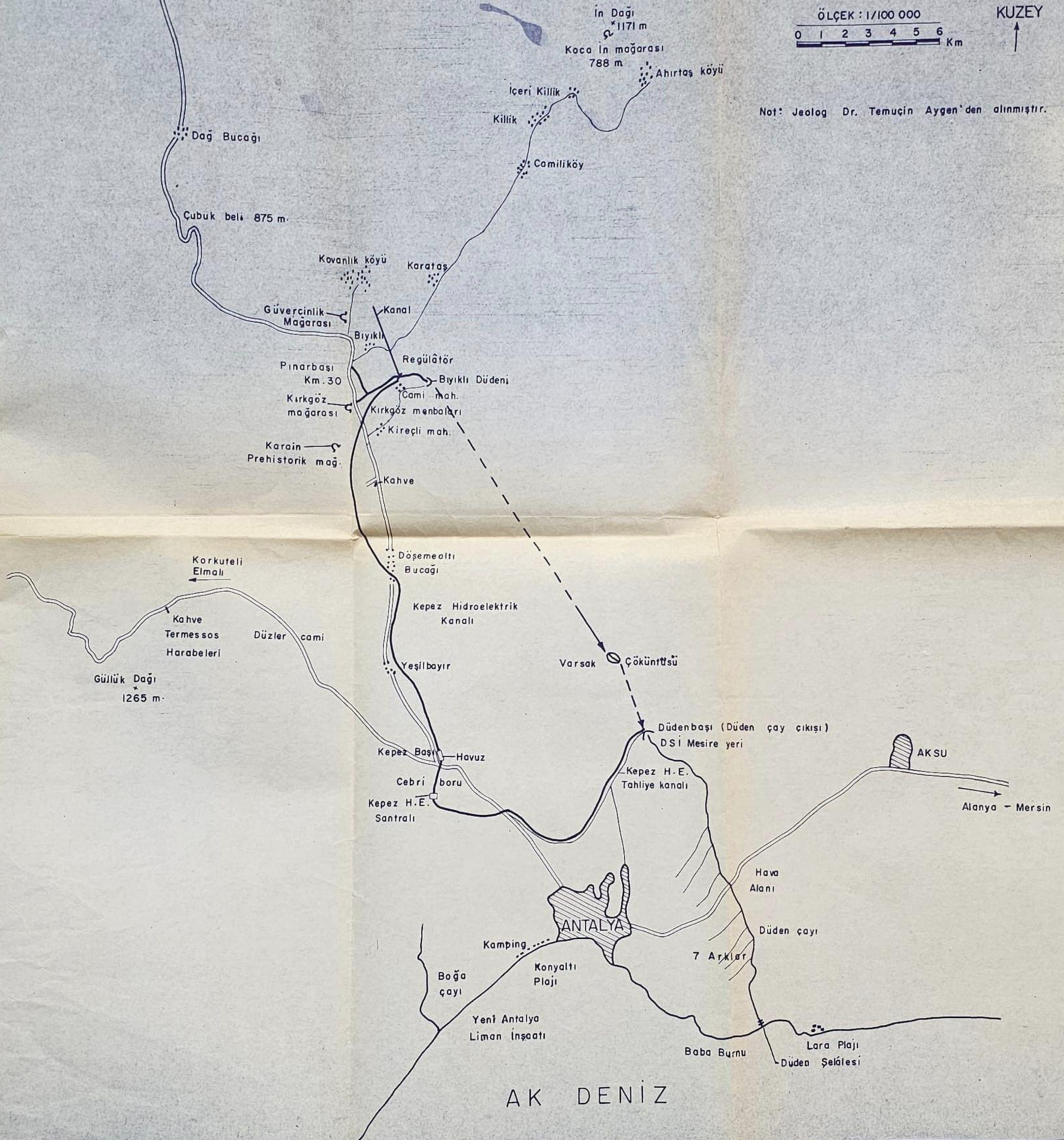

A.Mes'ut ÇETİNCELİK

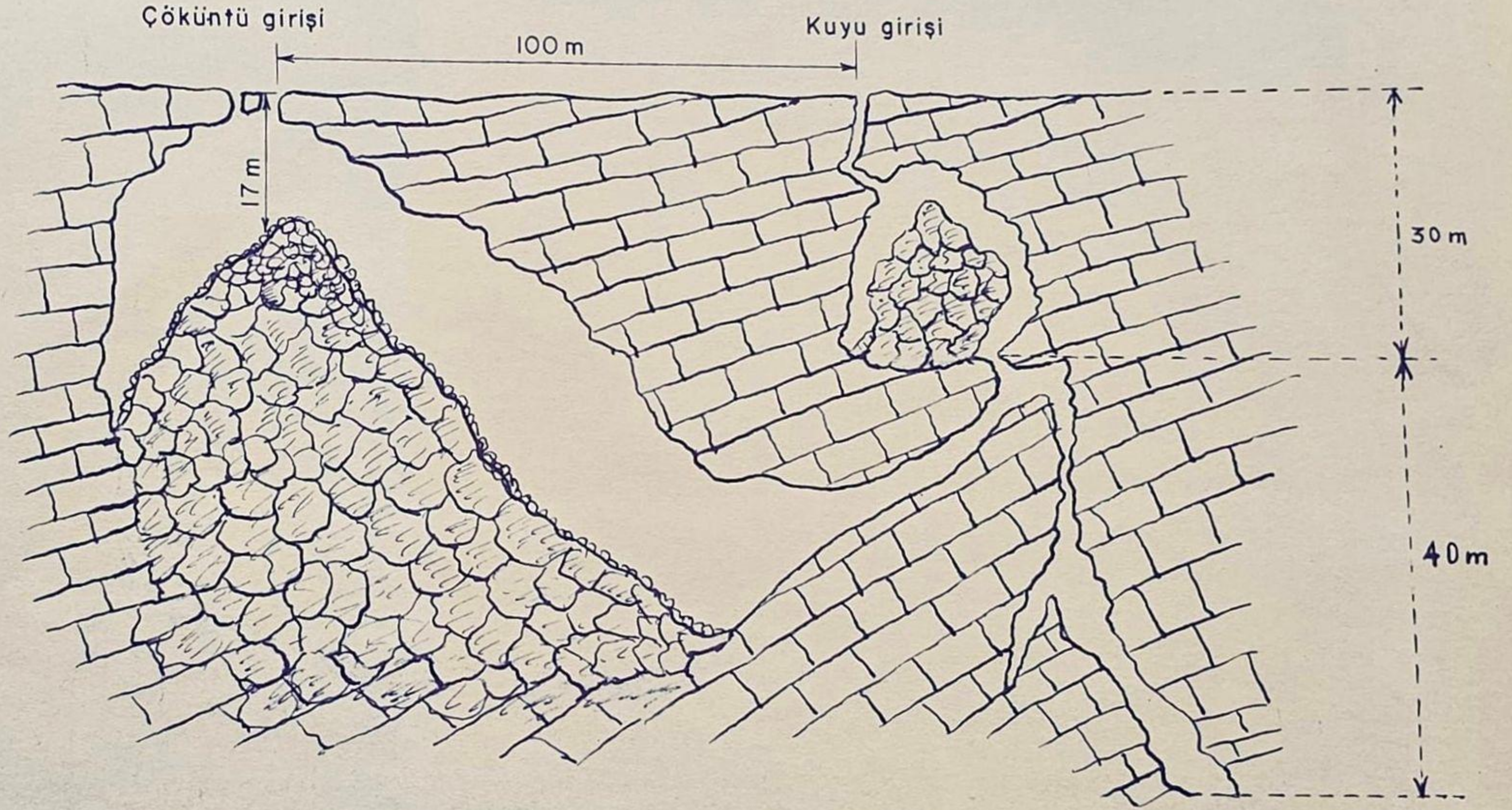
Uzman

Jeolog-Hidrojeolog

ANTALYA - KEPEZ HİDROELEKTRİK SANTRALI VE PINARBAŞI - KIRKGÖZ - BİYİKLİ DÜDENİ - VARSAK ÇÖKÜNTÜSÜ - DÜDENBAŞI KARSTİK HİDROLOJİ SİSTEMİ

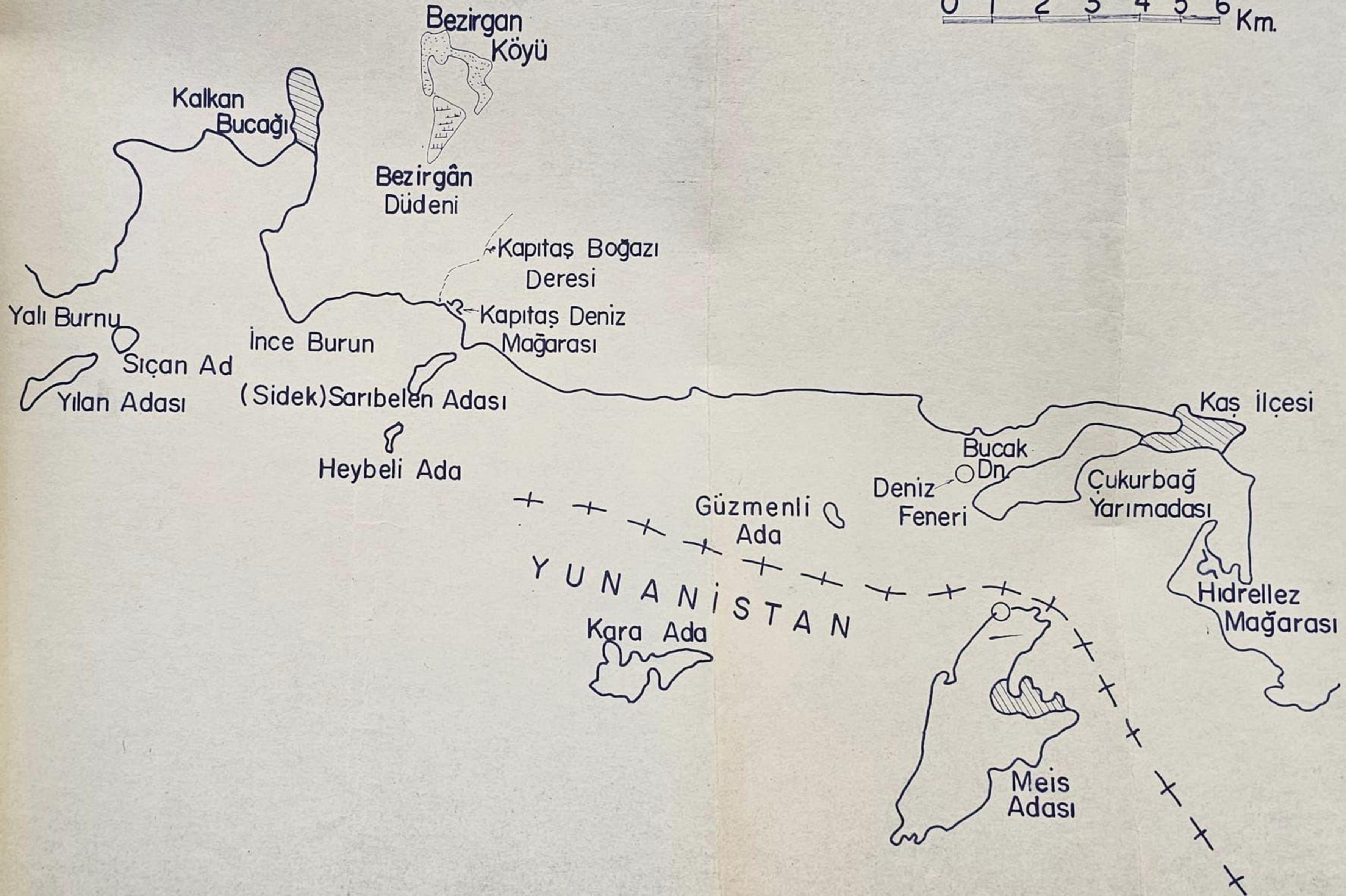
YALAN DÜNYA MAĞARASI

KAŞ - KAPITAŞ Deniz Mağarası ile HIDRELLEZ Mağaralarının Bulunduğu Yeri Gösterir Kroki

ÖLÇEK: 1 / 100 000
0 1 2 3 4 5 6 Km.

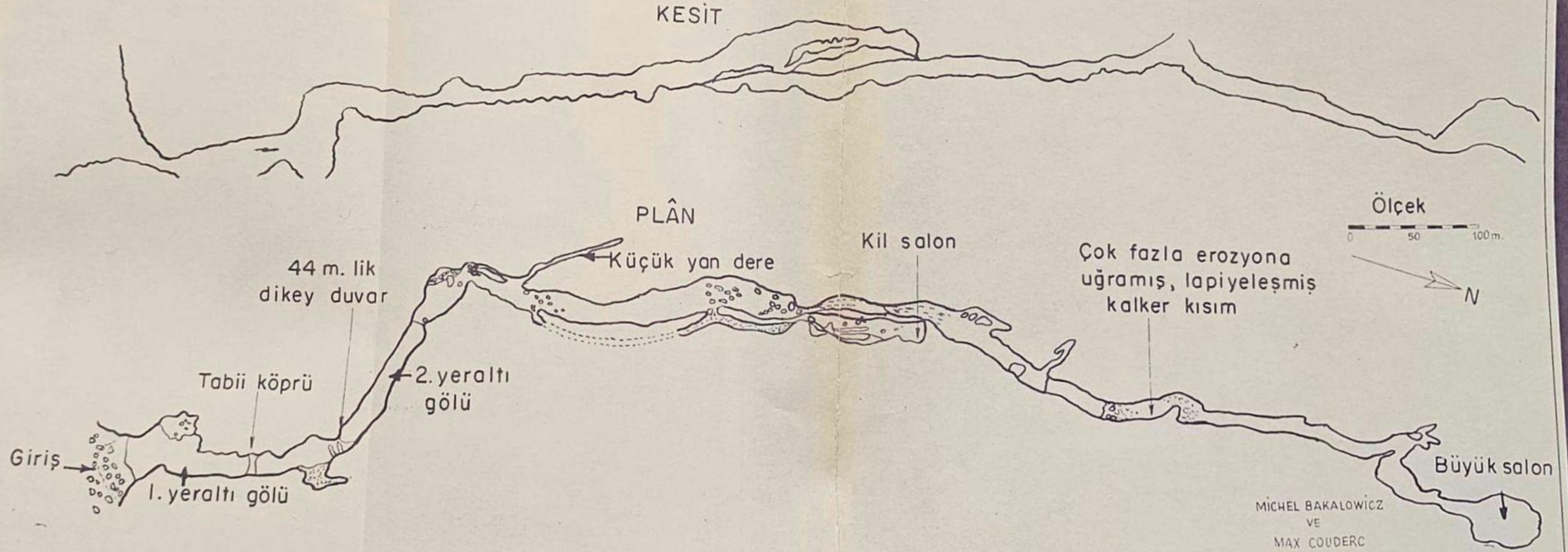
KUZEY

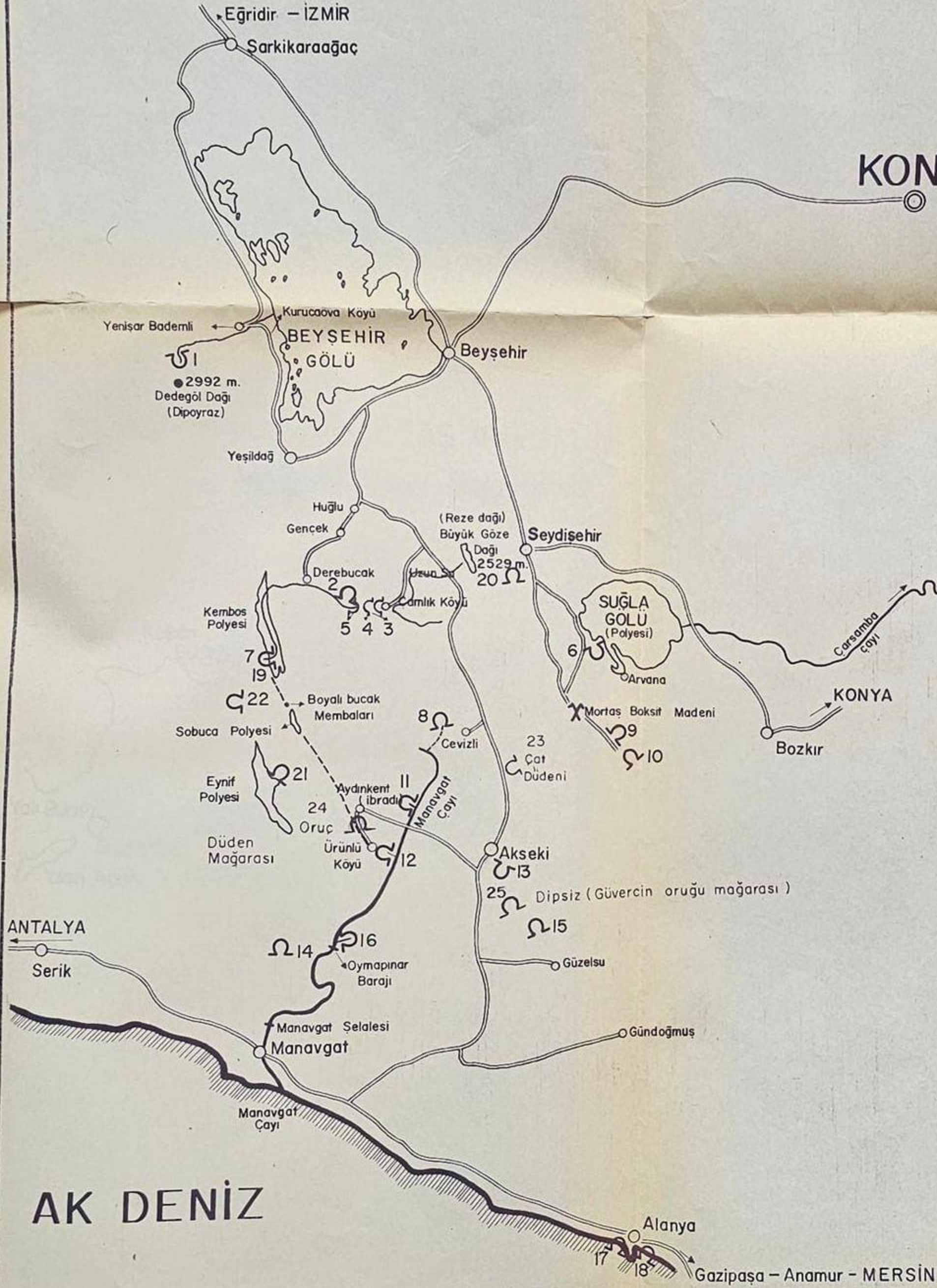

ÜRÜNLÜ ALTINBEŞİK DÜDENSUYU MAĞARASI PLÂN ve KESİTİ

KESİT

PLÂN

KONYA

ÖLÇEK : 1/500 000

- 1 - Pınargözü Mağarası
- 2 - Balat Mağarası
- 3 - Körük İni Mağarası
- 4 - Değirmen İni Mağarası
- 5 - Sulu in Mağarası
- 6 - Susuz yeraltı nehri
- 7 - Büyük Düden Mağarası
- 8 - Düdencik Mağarası
- 9 - Tınaztepe Mağarası
- 10 - Gölcük Mağarası (Tınaztepe II)
- 11 - Handos Mağarası
- 12 - Düdensuyu Mağarası
- 13 - Çayırönü Düden Mağarası
- 14 - Düden Mağarası
- 15 - Koyungöbedi Mağarası
- 16 - Dumanlı yeraltı nehri çıkışı (Dünyanın en büyük yeraltı nehri)
- 17 - Damlatış Mağarası
- 18 - Deniz Mağaraları
- 19 - Feyzullah Düden Mağarası
- 20 - Ferzene Mağarası
- 21 - Gürlevik Mağarası
- 22 - Akpınar Mağarası

DR. JEÖLOG TEMUÇİN AYGEN'DEN ALINMIŞTIR.

- 23 - Çat Düdeni Mağarası
- 24 - Oruç Düdeni Mağarası
- 25 - Dipsiz (Güvercin Oruğu Mağarası)

DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

**BEYŞEHİR-SEYDİŞEHİR ve
MANAVGAT ÇAYI HAVZASININ
ÖNEMLİ MAĞARALAR HARİTASI**

YAPAN	KONTROL	TASDİK OLUNUR
ÇİZEN Ender Durmaz	TASVİP	
REVİZYON	PROJE No.	ARŞİV No.
		Ankara 30/6/1970

GÜVERCİNLİK MAĞARASI KESİTİ

